

TƯ DUY MỚI VỀ XÂY DỰNG VÀ HOÀN THIỆN NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA CỦA NHÂN DÂN, DO NHÂN DÂN, VÌ NHÂN DÂN TRONG KỶ NGUYÊN MỚI, KỶ NGUYÊN VƯỜN MÌNH CỦA DÂN TỘC VIỆT NAM

Võ Khánh Vinh*

Tóm tắt: Bài viết luận giải một cách khái quát tư duy mới về xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vườn mình của dân tộc thông qua làm sáng tỏ hai vấn đề: 1) Hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện nay và mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới; 2) Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vườn mình của dân tộc Việt Nam.

Abstract: This article provides a broad overview of the new thinking on building and perfecting the socialist rule-of-law State of the people, by the people, and for the people in the new era - an era marked by the rise of the Vietnamese nation by clarifying two main issues: 1) The current reality of Vietnam's socialist rule-of-law State and the general theoretical model for this state in the new era; 2) The nature and development of Vietnam's socialist rule-of-law State in the new era, during the nation's ascent.

Đặt vấn đề

Tư duy mới về xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vườn mình của dân tộc Việt Nam được hiểu như thế nào? Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vườn mình của dân tộc Việt Nam cần phải được tiếp tục xây dựng và hoàn thiện như thế nào? Bài viết này luận giải những vấn đề đó.

1. Hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện nay và mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới

1.1. Hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện nay

Về mặt thực tiễn, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đã được khẳng định, hiện diện với tư cách một hiện thực khách quan trong xã hội Việt Nam thông qua các biểu hiện về mặt bản chất, mục tiêu, đặc trưng của nó trên thực tế. Bản chất, mục tiêu, đặc trưng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam từng bước được hiện thực hoá thành các kết quả nhất định trong quá trình phát triển đất nước, nhất là trong quá trình đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế. Đó là kết quả hiện thực hoá bản chất, mục tiêu, đặc trưng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam: Trong việc bảo đảm sự lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa; trong việc bảo đảm nguyên tắc tất cả quyền lực nhà nước thuộc về Nhân dân;

* GS.TS., Nguyên Phó Chủ tịch Viện Hàn lâm khoa học xã hội Việt Nam.

trong việc công nhận, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân; trong việc bảo đảm tổ chức và hoạt động của Nhà nước theo Hiến pháp và pháp luật; trong việc bảo đảm nguyên tắc quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công, phối hợp và kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp; trong việc xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật và tổ chức thực hiện pháp luật; bảo đảm thượng tôn Hiến pháp và pháp luật trong xã hội; trong việc cải cách tư pháp đáp ứng yêu cầu xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; trong việc tôn trọng và bảo đảm thực hiện các điều ước quốc tế¹.

Sau gần 40 năm đổi mới và hơn 30 năm thực hiện Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, công cuộc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân đã đạt được những thành tựu quan trọng, nổi bật là:

Thứ nhất, nhận thức của Đảng về Nhà nước pháp quyền, về tính tất yếu khách quan của việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong tiến trình đi lên chủ nghĩa xã hội ngày càng thống nhất, đầy đủ và sâu sắc.

Thứ hai, hệ thống pháp luật về tổ chức và hoạt động của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân, do Đảng lãnh đạo ngày càng hoàn thiện.

Thứ ba, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam được hình thành về cơ bản, trên thực tế, đã phát huy vai trò của

mình trong thực hiện cơ chế “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Nhân dân làm chủ”, góp phần quan trọng vào những thành tựu to lớn của sự nghiệp đổi mới đất nước, để đất nước có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế, uy tín quốc tế như hiện nay. Nhà nước tổ chức thực hiện tốt đường lối của Đảng, bảo đảm các điều kiện để Nhân dân thực hiện quyền làm chủ, bảo vệ, bảo đảm quyền con người, quyền công dân, thực hiện vai trò kiến tạo phát triển².

Bên cạnh những kết quả đạt được nêu trên, việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam cũng còn một số hạn chế như sau: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn chưa được luận giải một cách đầy đủ, thuyết phục; tổ chức bộ máy nhà nước, hệ thống pháp luật còn một số bất cập, chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn. Quyền lực nhà nước chưa được kiểm soát hiệu quả, cơ chế kiểm soát quyền lực chưa hoàn thiện; vai trò giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và Nhân dân chưa được phát huy mạnh mẽ; ý thức chấp hành pháp luật của một bộ phận cán bộ, công chức, đảng viên và Nhân dân chưa nghiêm; cơ chế bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, quyền con người, quyền công dân có mặt chưa được phát huy đầy đủ; cải cách hành chính, cải cách tư pháp chưa đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước³. Có nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan của những hạn chế, bất cập nêu trên, nhưng chủ yếu là do: Việc xây dựng Nhà nước pháp

¹ Xem: Ban Nội chính Trung ương, *Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2024, tr.131-229.

² Xem: Ban Nội chính Trung ương, *Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, sđd.

³ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng Khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là vấn đề lớn, phức tạp, lâu dài; công tác tổng kết thực tiễn, nghiên cứu, hoàn thiện lý luận chưa được quan tâm đúng mức; quyết tâm chính trị, công tác lãnh đạo, chỉ đạo của một số cấp uỷ, tổ chức đảng, chính quyền trong thực hiện các chủ trương, nhiệm vụ về xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam chưa tương xứng với yêu cầu đặt ra⁴.

1.2. Mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới

Để tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới, trên cơ sở nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở nước ta và tham khảo kinh nghiệm của các nước trên thế giới trong việc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền, Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khoá XIII đã ban hành Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền trong giai đoạn mới. Giai đoạn mới, theo Nghị quyết là đến năm 2030, tầm nhìn đến 2045. Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, như Tổng Bí thư Tô Lâm chỉ rõ là bắt đầu từ Đại hội lần thứ XIV của Đảng. Nghị quyết này có thể được gọi là *Tuyên ngôn chính trị* của Đảng ta về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới. Trên cơ sở nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn, Nghị quyết đưa ra quan điểm tổng thể của Đảng ta về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, bao gồm: 5 quan điểm, mục tiêu tổng quát, 5 mục tiêu cụ thể, 8 đặc

trung, 3 trọng tâm, 10 nhóm nhiệm vụ với 42 nhóm giải pháp của việc tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới⁵ - trong kỷ nguyên mới.

Trong quan điểm tổng thể đó, lần đầu tiên Đảng ta khẳng định rõ 8 đặc trưng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới. Đó là: 1) Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo; 2) Nhà nước của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân; 3) Quyền con người, quyền công dân được công nhận, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ theo Hiến pháp và pháp luật; 4) Nhà nước được tổ chức và hoạt động theo Hiến pháp và pháp luật, quản lý xã hội bằng Hiến pháp và pháp luật; 5) Quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công rành mạch, phối hợp chặt chẽ và kiểm soát hiệu quả giữa các cơ quan nhà nước trong thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp; 6) Hệ thống pháp luật dân chủ, công bằng, nhân đạo, đầy đủ, đồng bộ, thống nhất, kịp thời, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định, dễ tiếp cận, được thực hiện nghiêm minh và nhất quán; 7) Độc lập của toà án theo thẩm quyền xét xử, thẩm phán, hội thẩm xét xử độc lập và chỉ tuân theo pháp luật; 8) Tôn trọng và bảo đảm thực hiện các điều ước quốc tế mà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên, bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc trên cơ sở các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế⁶.

Toàn bộ Nghị quyết thể hiện tinh thần, tư tưởng, quan điểm, đặc trưng, mục tiêu, trọng tâm, nhiệm vụ và giải pháp đổi mới

⁴ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldd.

⁵ Xem: Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldd.

⁶ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldd.

mang tính đột phá, cách mạng trong việc tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới - kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

2. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam

Vấn đề đặt ra để nhận thức, tư duy và hành động là trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam cần phải như thế nào? Tác giả cho rằng, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam phải là *một Nhà nước pháp quyền trí tuệ, tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả, hành động mạnh mẽ, biến các tư tưởng, quan điểm, giá trị, đặc trưng, mục tiêu, trọng tâm, nhiệm vụ và giải pháp xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thành hiện thực, kết quả cụ thể, tạo nên sức mạnh, nguồn lực mới để phát triển đất nước Hoà bình, Độc lập, Tự do, Dân chủ, Công bằng, Văn minh, Pháp quyền, Giàu mạnh, Phồn vinh, Hạnh phúc*. Cụ thể, đó là:

Thứ nhất, hiện thực hoá mạnh mẽ mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thành hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Quá trình xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là một quá trình phát triển mang tính đổi mới, cách mạng, từ nấc thang phát triển này đến nấc thang phát triển khác cao hơn, quá trình biến các tư tưởng, quan điểm, giá trị, mục tiêu cao cả của Nhà nước pháp quyền xã

hội chủ nghĩa Việt Nam thành hiện thực. Đảng ta đã xác định mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới⁷. Để hiện thực hoá mô hình đó, Đảng ta đã xác định các nhiệm vụ giải pháp cụ thể⁸, xây dựng và thực hiện các đề án cụ thể⁹, Chính phủ triển khai thực hiện các đề án cụ thể¹⁰.

Tư duy lý luận, nhận thức mới về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam là tư duy về *một Nhà nước pháp quyền trí tuệ, tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả, khát vọng phát triển, vươn mình mạnh mẽ, hành động quyết liệt, có trách nhiệm cao, biến các tư tưởng, quan điểm, giá trị, mục tiêu cao cả của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thành hiện thực, thành các kết quả cụ thể để phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân*. Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam đặt ra yêu cầu phải đẩy nhanh một cách vững chắc sự nghiệp xây dựng và phát triển Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Khi đó, sẽ hình thành nên hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam mới về chất, bước vào trình độ phát triển cao

⁷ Xem: Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldđ.

⁸ Xem: Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldđ.

⁹ Xem: Kế hoạch số 11-KH/TW ngày 28/11/2022 thực hiện Nghị quyết Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

¹⁰ Xem: Nghị quyết số 77/NQ-CP, ngày 12/5/2023 ban hành chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

hơn. Đó chính là *thực tiễn mới, hiện thực mới* của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đáp ứng yêu cầu mới của phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Thứ hai, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải là Nhà nước pháp quyền dân chủ thực sự, xã hội và nhân văn sâu sắc trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam phải là *Nhà nước pháp quyền dân chủ thực sự*.

Dân chủ ở nghĩa rộng lớn nhất là nền tảng, bản chất, giá trị cốt lõi, nội dung của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Nói về dân chủ và thực hành dân chủ trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nói về chủ quyền và thực hành chủ quyền nhân dân, quyền làm chủ và thực hành quyền làm chủ của Nhân dân, Nhân dân là chủ nhân của đất nước. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam có trách nhiệm phát huy chủ quyền nhân dân, quyền làm chủ của Nhân dân, vai trò chủ nhân đất nước của Nhân dân. Điều đó đòi hỏi phải:

1) Thể chế hoá đầy đủ, kịp thời và thực hiện đúng đắn, hiệu quả cơ chế Nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước bằng dân chủ trực tiếp, dân chủ đại diện, nhất là dân chủ ở cơ sở. Phát huy dân chủ trực tiếp để trực tiếp tăng cường quyền lực Nhân dân, trực tiếp phát huy quyền làm chủ của Nhân dân, phát huy sức mạnh của Nhân dân. Nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước bằng cơ chế nhất định, bao gồm các quy định về quyền, quy định về chủ thể, quy định về cách thức Nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước. Cơ chế đó phải được thể chế hoá thành pháp

luật. Nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước qua bốn cơ chế: 1) Dân chủ trực tiếp; 2) Dân chủ đại diện (bằng các cơ quan nhà nước, các tổ chức đại diện của mình); 3) Bằng giám sát; 4) Bằng phản biện xã hội. Do đó, để bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, phát huy quyền làm chủ và vai trò chủ thể của Nhân dân đòi hỏi Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải thể chế hoá đầy đủ, kịp thời và thực hiện đúng đắn, hiệu quả cơ chế Nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước bằng dân chủ trực tiếp, dân chủ đại diện, nhất là dân chủ ở cơ sở; tiếp tục thể chế hoá các quyền dân chủ hiến định của người dân với lộ trình phù hợp; nâng cao năng lực thực hành dân chủ của người dân.

2) Nhân dân làm chủ bằng thực hiện tốt, có hiệu quả phương châm tổng quát, toàn diện “*dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng*”¹¹ do Đại hội lần thứ XIII của Đảng đã đề ra. Do đó, Nhân dân có quyền đòi hỏi, yêu cầu Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thiết lập nên cơ chế pháp lý tương ứng để Nhân dân thực hiện trên thực tế phương châm tổng quát đó; thực hiện nguyên tắc *công dân được làm tất cả những gì pháp luật không cấm*.

Trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, dân chủ và pháp luật, pháp quyền, pháp chế là những yếu tố gắn liền, đi đôi với nhau như nội dung và hình thức. Dân chủ là nền tảng của pháp luật, pháp quyền, pháp chế; ngược lại, pháp luật, pháp quyền, pháp chế là khuôn khổ của dân chủ, bảo đảm cho dân chủ được thực thi đúng với mục tiêu của nó. Dân chủ, pháp quyền, pháp chế gắn

¹¹ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia sự thật, Hà Nội, 2021, t.I, tr. 173.

liên với đạo đức xã hội, trách nhiệm công dân, giữ vững kỷ luật, kỷ cương. Quá trình xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đòi hỏi phải phát huy dân chủ đi đôi với tăng cường pháp chế, đề cao đạo đức xã hội và trách nhiệm công dân, giữ vững kỷ luật, kỷ cương, đấu tranh kiên quyết với những biểu hiện dân chủ cực đoan, dân chủ hình thức; xử lý nghiêm mọi hành vi lợi dụng dân chủ để xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, xâm phạm an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội¹².

Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam phải là *Nhà nước pháp quyền xã hội và nhân văn sâu sắc*. Đó là Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của con người, do con người, vì con người, quyền con người một cách toàn diện, sâu sắc, chăm sóc con người một cách đầy đủ, có trách nhiệm về mặt xã hội, đạo đức. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam lấy con người, quyền con người là trung tâm, mục tiêu, chủ thể và động lực phát triển đất nước. Điều này đòi hỏi phải *con người hoá, nhân quyền hoá* toàn bộ quá trình xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, toàn bộ quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội Việt Nam, toàn bộ quá trình phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam. Do vậy, *cần phải có tư duy, nhận thức mới về phát triển tổng thể, toàn diện, bao trùm con người Việt Nam, cần phải xây dựng và thực hiện chủ thuyết về phát triển con người trong chủ thuyết phát triển đất nước, xây dựng và thực hiện Chiến lược phát triển con người Việt Nam trong kỷ nguyên mới*.

Như vậy, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam phải là *Nhà nước pháp quyền dân chủ xã hội chủ nghĩa thực chất, xã hội và nhân văn sâu sắc*.

Thứ ba, sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật, bảo vệ Hiến pháp, thượng tôn Hiến pháp và pháp luật là một trong những thành tố pháp quyền quan trọng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Hiến pháp và pháp luật phản ánh các giá trị pháp luật, pháp quyền cốt lõi của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, ghi nhận và hiện thực hoá về mặt pháp lý các hệ giá trị trong xã hội (hệ giá trị quốc gia - dân tộc, hệ giá trị con người, hệ giá trị văn hoá, hệ giá trị gia đình, hệ giá trị cộng đồng và các hệ giá trị khác), là hiện thân của chủ nghĩa Hiến pháp, là đại lượng của tự do, công bằng, công lý, chuẩn mực chung, bảo đảm phúc lợi chung cho mọi người, là cái thiết lập nên chế độ chính trị, trật tự xã hội, trật tự pháp luật, bảo đảm an ninh pháp lý cho con người.

Thượng tôn Hiến pháp và pháp luật là thượng tôn, thực thi các giá trị cao cả đó, thượng tôn chủ nghĩa Hiến pháp Việt Nam. Thượng tôn Hiến pháp và pháp luật thể hiện khái quát nhất ở ý thức (yếu tố chủ quan) và lối sống (yếu tố khách quan hoá). Hai yếu tố đó gắn liền với nhau, đi từ ý thức thượng tôn Hiến pháp và pháp luật đến hành động sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật; và ngược lại, hành động sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật tác động ngược trở lại ý thức về thượng tôn Hiến pháp và pháp luật. Đó là một quá trình biện chứng. Ý thức và lối sống thượng tôn Hiến

¹² Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldđ.

pháp và pháp luật không tự có được trong xã hội, ở mỗi chủ thể trong xã hội. Mọi chủ thể trong xã hội phải có ý thức, trách nhiệm bảo vệ Hiến pháp và pháp luật. Cần phải xây dựng ý thức và lối sống thượng tôn Hiến pháp và pháp luật, bảo vệ Hiến pháp và pháp luật. Xây dựng ý thức và lối sống thượng tôn Hiến pháp và pháp luật, bảo vệ Hiến pháp và pháp luật gắn liền với công cuộc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Đó là một quá trình bền bỉ, lâu dài, từ thế hệ này đến thế hệ khác, tiến đến thiết lập nên nền văn hoá hiến pháp và pháp luật với tư cách là một trong những giá trị pháp quyền trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

*Thứ tư, thúc đẩy, phát triển toàn diện, bao trùm quyền con người, **xây dựng con người nhân quyền** là trách nhiệm của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.*

Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam là kỷ nguyên của con người xã hội chủ nghĩa, phát triển con người xã hội chủ nghĩa, quyền con người xã hội chủ nghĩa và thúc đẩy, phát huy quyền con người xã hội chủ nghĩa.

Con người nhân quyền được hiểu là con người có đầy đủ các quyền tự nhiên, bẩm sinh, không thể bị tước đoạt. Mỗi quyền con người là một giá trị, do vậy, quyền con người là một hệ giá trị trong xã hội Việt Nam.

Con người với tư cách là chủ thể của xã hội, phát triển xã hội được hiểu ở nghĩa bao quát nhất là phát triển con người cá nhân, con người gia đình, con người tập thể, con người cộng đồng, con người Nhân dân đều mang tính chất pháp quyền. Xét theo phương diện các lĩnh vực xã hội, có con

người kinh tế, con người chính trị, con người văn hoá, con người xã hội, con người sinh thái/môi trường, con người số, con người quốc gia, con người quốc tế, *con người pháp luật* và con người trong các lĩnh vực xã hội khác. Con người dù hiểu ở bất cứ cấp độ, phương diện hay lĩnh vực nào đều có các quyền tương ứng với tư cách là các quyền tự nhiên, bẩm sinh, không thể tước đoạt được. Quyền con người, pháp luật là phương thức tồn tại và phát triển con người. Con người tồn tại, phát triển không thể thiếu, không thể tách rời với các quyền của mình, pháp quyền, pháp luật.

Con người là chủ thể trung tâm, chủ thể chính của quyền con người; con người, con người pháp luật là yếu tố nền tảng tối đa của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Con người nhân quyền, pháp luật nhân quyền là giá trị hạt nhân, giá trị cốt lõi của pháp luật, pháp quyền. Quyền con người là giá trị xuất phát và giá trị mục tiêu của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Quyền con người là một hệ giá trị, hệ giá trị phức hợp, hệ giá trị quá trình, là chuỗi giá trị của xã hội pháp quyền hiện đại Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Quyền con người là một nguồn lực vừa mang tính năng lực, khả năng tiềm tàng vừa mang tính hiện thực, kết quả phát triển và để phát triển đất nước; thúc đẩy, gia tăng quyền con người là thúc đẩy, gia tăng nguồn lực phát triển đất nước. Cần phải có tư duy mới về con người nhân quyền, về quyền con người - tư duy xây dựng và thực hiện giá trị luận hay giá trị quan về quyền con người, xây dựng con người nhân quyền, góp phần hiện đại hoá con người Việt Nam trong kỷ nguyên phát triển mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, góp phần hoàn thiện lý luận về đường lối đối

mới, về Chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

*Thứ năm, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là **Nhà nước độc lập, tự chủ, hùng cường và hội nhập quốc tế sâu rộng**, khẳng định vị thế, uy tín, trách nhiệm của Việt Nam trên trường quốc tế trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.*

Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam không chỉ có đời sống trong nước, quốc gia - dân tộc mà còn có đời sống quốc tế. Trong 8 đặc trưng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam có một đặc trưng nói về đặc trưng của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trên trường quốc tế. Đó là Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam tôn trọng và bảo đảm thực hiện các điều ước quốc tế mà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên, bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc trên cơ sở các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế¹³. Đặc trưng này đòi hỏi phải xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam tương thích với các chuẩn mực quốc tế, với các cam kết quốc tế của Việt Nam.

Hội nhập quốc tế là chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước ta, trong đó có hội nhập về pháp luật mà tham gia và thực hiện các điều ước quốc tế và các cam kết quốc tế của Việt Nam, phù hợp với Hiến chương Liên hợp quốc, các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế và lợi ích quốc gia - dân tộc là nội dung trọng tâm, cốt lõi. Mục tiêu của hội nhập quốc tế là góp phần củng cố môi trường hoà bình, tranh thủ tối đa các điều kiện quốc tế thuận lợi để phát triển đất nước nhanh và bền vững, nâng cao đời sống nhân

dân; giữ vững độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; quảng bá hình ảnh Việt Nam, bảo tồn và phát huy bản sắc dân tộc; tăng cường sức mạnh tổng hợp quốc gia, nâng cao vị thế, uy tín quốc tế của đất nước; góp phần tích cực vào sự nghiệp hoà bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội trên thế giới¹⁴.

Trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải chủ động và tích cực hội nhập quốc tế sâu rộng, trong đó có hội nhập về pháp luật, giải quyết tốt mối quan hệ giữa *độc lập, tự chủ, hùng cường và hội nhập quốc tế sâu rộng*. Hoà bình, độc lập, tự chủ, hùng cường là nền tảng tạo ra sức mạnh nội sinh của đất nước để đẩy mạnh hội nhập quốc tế sâu rộng. Hội nhập quốc tế sâu rộng là hội nhập toàn diện, đầy đủ, bao trùm các lĩnh vực khác nhau với mức độ tham gia, đóng góp thực chất hơn, trách nhiệm hơn, lợi ích đan xen cao hơn, thông qua đó khẳng định độc lập, tự chủ, hùng cường, vị thế, uy tín, trách nhiệm của Việt Nam trên trường quốc tế.

Trong hội nhập quốc tế, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam tiếp nhận các giá trị toàn cầu của nhân loại liên quan đến việc tổ chức và thực hiện quyền lực nhà nước, kiểm soát quyền lực nhà nước, thúc đẩy phát triển và bảo vệ quyền con người, xây dựng hệ thống pháp luật hoàn thiện, quản trị quốc gia hiện đại, phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội. Bằng cách như vậy, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam ngày càng được hoàn thiện hơn, phù hợp với tính phổ biến của Nhà nước pháp quyền trên thế giới.

¹³ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022, tldđ.

¹⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tldđ, t. II, tr.331-332.

Như vậy, trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải là **Nhà nước độc lập, tự chủ, hùng cường và hội nhập quốc tế sâu rộng**, khẳng định vị thế, uy tín, trách nhiệm của Việt Nam trên trường quốc tế.

Thứ sáu, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là **một trong ba thành tố trụ cột vững mạnh** của phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Từ trước đến nay, trong học thuật và thực tiễn, khi bàn về mô hình chủ nghĩa xã hội ở nước ta, người ta nói nhiều về hệ mục tiêu, các đặc trưng, phương hướng, những mối quan hệ lớn trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta mà chưa thảo luận về thành tố trụ cột thực hiện mục tiêu, hiện thực hóa đặc trưng, giải quyết những mối quan hệ lớn của chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Nghiên cứu lý luận và thực tiễn cho thấy, thành tố trụ cột là thành tố quan trọng không thể thiếu trong mô hình chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Thành tố trụ cột nói về cấu trúc của việc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Thành tố trụ cột gắn liền với các thành tố cấu trúc như: Kinh tế, dân chủ, Nhà nước, xã hội, Đảng Cộng sản Việt Nam, Nhân dân. Đảng ta đã đưa ra cơ chế chính trị tổng quát của phát triển đất nước: “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Nhân dân làm chủ”. Qua quá trình phát triển, gần 40 năm đổi mới đất nước, đến nay đã có đầy đủ cơ sở lý luận và thực tiễn để bổ sung thành tố trụ cột của việc xây dựng chủ nghĩa xã hội vào mô hình chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Việc bổ sung đó sẽ thể hiện rõ hơn tính hiện thực, tính bao quát, tính hệ thống, tính đầy đủ, tính cụ thể, tính thực thi của mô hình chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Điều đó sẽ luận giải được câu hỏi lớn: Quá trình xây dựng

chủ nghĩa xã hội ở nước ta cần phải dựa vào các trụ cột như thế nào? Các trụ cột đó là nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, nền dân chủ xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam gắn liền chặt chẽ, biện chứng với hai thành tố trụ cột khác: Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa (nên là nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa Việt Nam) và dân chủ xã hội chủ nghĩa (nên là nền dân chủ xã hội chủ nghĩa Việt Nam) trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam. Do vậy, theo quan điểm của tác giả, trong mô hình tổng quát về chủ nghĩa xã hội ở nước ta, cần phải có các thành tố, từ đó, theo logic như vậy, có các mối quan hệ lớn nữa cần phải nói đến là mối quan hệ giữa thành tố trụ cột nói trên và các thành tố còn lại. Mối quan hệ giữa nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam và nền dân chủ xã hội chủ nghĩa Việt Nam là mối quan hệ lớn, do vậy, cần phải nắm vững và giải quyết tốt mối quan hệ lớn này trong quá trình phát triển, trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Mô hình quan niệm tổng quát về chủ nghĩa xã hội Việt Nam bao gồm các mô hình thành tố, trong đó, mỗi trụ cột xây dựng chủ nghĩa xã hội đều có một mô hình cụ thể tương ứng. Theo thành tố trụ cột, có mô hình về nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa Việt Nam, mô hình về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, mô hình nền dân chủ xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Mỗi mô hình cụ thể đó đều có mục tiêu, đặc trưng, phương hướng, trọng tâm, nhiệm vụ và giải pháp của mình. Chẳng hạn, Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày

09/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng Khoá XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới đã xác định mô hình Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn đến 2030, định hướng đến năm 2045. Theo Nghị quyết đó, mô hình Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045 bao gồm 5 quan điểm, mục tiêu tổng quát, 5 mục tiêu cụ thể, 3 trọng tâm, 10 nhiệm vụ với 42 nhóm giải pháp tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Mô hình tổng quát về chủ nghĩa xã hội Việt Nam và các mô hình cụ thể về từng trụ cột hoặc về từng lĩnh vực của chủ nghĩa xã hội Việt Nam được cụ thể hóa, hiện thực hóa trong từng giai đoạn phát triển của đất nước. Trước hết, mục tiêu tổng quát của chủ nghĩa xã hội được cụ thể hóa, từng bước được hiện thực hóa trong từng giai đoạn phát triển đất nước. Tiếp đến, mục tiêu cụ thể của từng trụ cột hoặc của từng lĩnh vực cũng được cụ thể hóa, từng bước được hiện thực hóa trong từng giai đoạn phát triển đất nước.

Trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, cần phải xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trở thành Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam *vững mạnh, trí tuệ, tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả*, Nhà nước pháp quyền số. Vì vậy, cần phải định hình rõ vai trò, vị trí, chức năng, trách nhiệm của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong cơ chế chính trị tổng quát “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Nhân dân làm chủ” trong phát triển đất nước.

Kết luận

1. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là một hiện thực, đã được hình thành từng bước trong quá trình phát triển đất nước, nhất là trong quá trình đổi mới đất nước; Đảng ta đã xác định mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới trong Nghị quyết số 27-NQ/TW, ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng Khoá XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới; cần phải **hiện thực hoá mạnh mẽ** mô hình lý luận tổng quát về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thành hiện thực Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

2. Nhà nước pháp xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải là Nhà nước pháp quyền **dân chủ thực sự, xã hội và nhân văn sâu sắc**; sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật, bảo vệ Hiến pháp, thượng tôn Hiến pháp và pháp luật là **một trong những thành tố pháp quyền quan trọng** của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; thúc đẩy, phát triển toàn diện, bao trùm quyền con người, **xây dựng con người nhân quyền** là trách nhiệm của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là **Nhà nước độc lập, tự chủ, hùng cường và hội nhập quốc tế sâu rộng**, khẳng định vị thế, uy tín, trách nhiệm của Việt Nam trên trường quốc tế trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam; **một trong ba thành tố trụ cột vững mạnh** của phát triển đất nước.